

Székely Közélet

Politikai, közgazdasági és társadalmi ujság

Felolós szerkesztő: **TOMPA LÁSZLÓ.**

Felolós kiadó: ifj. dr. **JODÁL GÁBOR.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 12.

Megjelenik hetenként egyszer.

Előfizetés egész évre: 8 pengő.
Egyes szám ára: 16 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal telefonszáma: 39.

Tompa László jubileumához

Ha tőle függene, szigorú cenzor-ként törülne a címet. Következésképpen egyéniségéhez és ahhoz a pályafutáshoz, melynek 60 éves átfutójához ugyanazzal a lelki hábitussal érkezett, amelyvel évtizedek előtt elindult. Szinte látom komoly, mély tekintete riadását: „Én nem jubilálok”. Nem is ő jubilál! Nem neki találták fel az emberi sok szintűködésnek ezen oly gyakran csak önmagába néző attrakcióját.

Jubilálunk mi: azok a nemzet-testvérei, barátai és tisztelői, akik egyik az ő elismerésében, megbecsülésében és szeretetében, s egyik a hálában a Teremtő iránt, hogy Vele nemzetünket gazdagította.

A lelki szükség parancsszavával kívánok ennek a költő lelkéhez nőtt lapnak fehér hasábjai: méltóan ünnepelni Tompa Lászlót s beleörökíteni képét a magyar lelkekbe.

Nehéznek látszó — könnyű feladat mindazoknak, akik a szív kulcsával közeledtek zárkózott lénye világához, s igazi élmény a feltárult lélek nagy értékeinek meglátása és megismerése. Ez a megismerés éles megvilágításban vetíti elénk Tompa Lászlóban az embert, a kisebbségi sors hívó és lankadaltan harcosát és az istenáldotta költőt.

Családi hagyomány és elhivatottságérzet korán állítja sorompóba. Küzdelmesen indul s mindvégig nehéz küzdelemben éli kivételes életét. A küzdelem nem korszerű fegyvereivel! Szívjóság, becsületesség, puritán jellem, szerénység, öntudatos zajtalanság, kirobbanások nélküli nemes egyenletesség: ezek az ő fegyvertársai s ezzel a vértességgel és a hűséges hitves egyült-robotoló segítségével megharcolt élet diadalmas gyümölcse: egy meghitt, meleg, gyermekáldásban és lelkiekben gazdag családi élet, és a jó emberek osztályán becsülése. Ime Tompa László, az ember győzedelme!

Történelmi megpróbáltatásainak közt, a kisebbségi élet küzdelmeiben domborodott ki igazán Tompa László rendületlen, izig-vérig magyarsága. Nem hangoskodott. Fölényes keserűséggel nézte a konjunktúra hazafiság öncélú, aprópénzre váltott üzletleit, de nem csüggedett. Még kopottabban,

Magyar Testvérem!

Közeleg Karácsony, a szeretet ünnepe. Lelked megtelik szeretettel, igyekszel örömet szerezni azoknak, akiket szeretsz, akik szeretnek. Körülöttünk magasan lobog a gyűlölet lángja, pusztító tüze határainkhoz közeleg, már-már hajlékunkat éri. Ebben a pusztító tűzben várjuk Karácsonyt, annak szeretetéért, békeességéért, mosolyáért.

Ez a szeretet összefogást, segítséget parancsol. Székelyudvarhelyen mintegy háromszáz szegény család kiáltása hangzik hozzád, hozzám és minden magyarhoz. Ne legyen egyetlen egy magyar sem Székelyudvarhelyen, aki a szeretet ünnepén didereg, enezik vagy tenetelenül nezi gyermekei éhezését. Hallanod kell a kiáltást. Segitened kell azokon, akik Tehozzád kiáltanak. Ezt a kiáltást hallva a Szegényügyi Bizottság és a Társadalmi Egyesületek Nemzeti Együttműködése megszervezi a szegények karácsonyi segélyezését, és felállítja a mindenki karácsonyfáját.

Székelyudvarhely, 1943. évi december hó 11 napján.

Dr. **KOCSIS JÁNOS**
egyesületközi titkár.

Halld meg Te is magyar testvér a szeretet ünnepe Urának, Krisztusnak parancsát: »Akinek pedig van miből énie e világon, és elnézi, hogy az ő alyjafia szükségben van, és elzárja atól az ő szívet, miképpen marad meg abban az Isten szeretete? Ne szóval szeressünk, se nyelvel, hanem tettekkel és valósággal! Ha őt hallottad, siess és adakozásoddal tegy eleget az Ő parancsának, magyar öntudatodnak, krisztusi hitednek. Adj abból, amit Isten neked adott, adj lisztet, egyéb terményt, fát, ruhaneműt, pénzt; de vigyázz, egy pár fillérrel ne szurd ki magyar testvérednek szemét; ne csupán feleslegedből: a magadébol is adj! Adományodot december 17-én és 18-án a gyűjtők fel fognak keresni, fogadd őket szívesen.

Hisszük és reméljük, hogy méltó leszel hitedhez, magyarságodhoz, fajtáchoz, és méltó leszel a szeretet ünnepéhez, Karácsonyhoz és annak Urához az Ur Jézus Krisztushoz.

Dr. **JESZENSZKY ÁRPÁD**
szegényügyi bizottsági előadó.

Tompa László ünneplése

Erdély ma élő legnagyobb költőjének: Tompa Lászlónak kedden, december hó 14-én volt 60 ik születésnapja. A Vármegyeház nagytermében a természet zsufolásig betöltő, előkelő közönség előtt pergett le az a kedves alkalmi ünnepség, amelyet az Erdélyi Párt udvarhelyvármegyei és Székelyudvarhely városi tagozata a helybeli társadalmi egyesületekkel együtt rendezett. Jelen voltak a vármegye és város összes vezetői, valamint városunk, sőt megyénk sok — társadalmi állás szerint talán nem egyforma, de

még igénytelenebbül, de annál dacosabb gerincességgel állta a harcot, tisztaságával tiszteletet szerezve még az ellenségnek is. Nem várt jutalmat, de bőven adakozott hittel erős magyar lelke kincseiből akkor is, amikor ő még elismerést is alig kapott.

Nem is volt szükség rá. Sokkal nagyobb mélységeket és magasságokat

lélekben és magyarságban hűséges és nagy — tagja.

A megjelenő Tompa Lászlót lelkes éljenzéssel fogadta a közönség.

A Székely Dalegyelet Himnusz-énekülésével kezdődő gyönyörű ünnepélyt Szabó András ny. igazgató nyitotta meg. Rámutatott arra, hogy már a legősibb kortól kezdve milyen megbecsülésben és szeretetben részesültek a költők, akiket az istenek tolmácsainak tartottak. — Valóban a költő hatása a legmaradandóbb az emberi szívekben. Ezért sokszor — min-

járt fajáért és Erdélyért aggódó lelke, mintsem a hétköznapi élet apró hiúságainál és hiábavalóságainál rögzödhetet volna. Ha szennyet lát és csalódás éri, ha megtorpan a megpróbáltatások alatt, önmagába zárkózva leszáll lelke mélységeibe, kincseket hoz fel orman, hogy költészetének magaslatáról hintse szét azokat. Szűk ez a keret

den időkben — bőséges anyagi javakkal is igyekeztek tiszteletüket kifejezni az uralkodók és népek költőik iránt. Az igazi kitüntetés azonban mindig a hála, tisztelet és szeretet. Ezzel a tisztelettel és szeretettel állunk mi meg Erdély legnagyobb költője előtt ma, — folytatta Szabó András. Tompa László a miénk volt és az ma is. Ismerjük életét, puritán szerénységét, akaraterejét és nagy lelkét. Vigaszt és biztatást jelentett nekünk mindig a sötét napokban. — De országos viszonylatban is a legnagyobbak közé tartozik Tompa László. Több ízben kapott országos díjakat az elismerés külső jeleként. Őt tisztelve tehát magunkat tiszteljük.

A bevezetés után Imecs Béla átértett, kiválóan előadott szavatait követve. A váromlás után következett a »December 21« a tél utáni tavaszának, a nyomorúság utáni feltámadás örömeinek boldog reményességét hirdette, míg »Diogenész lámpája« a költő igazember-keresését e vak és bűnös világban.

Majd Biró Lajos, az Erdélyi Párt városi tagozatának elnöke ismertette Tompa László életutját, kezdve a család ősi, kisborosnyói gyökereinél, végigvezetve a hallgatóságot a betfalvi szülőházon át napjainkig. A költő apja Nagyküküllő vármegye főjegyzője volt, majd a II. felesége betfalvi birtokán gazdálkodott. A költőnek három féltestvére volt, egyik ezek közül tanár, majd igazgató a helybeli állami főreáliskolában. Tompa László tanulmányait a segesvári német elemiben kezdte, majd a székelykereszturi unitárius gimnáziumban folytatja; végül a nagyszombeni gimnáziumban teszi le az érettségit 1902 ben. Féltestvére, az igazgatótanár, a könyvek szeretetére és olvasásra neveli. Édesanyja a magyar mult szeretetére és becsülésére. A középiskolák önképzőköréin már bontogatja szárnyait az ifjú költő, — ki azután a kolozsvári egyetemen elvégezve a jogot, vármegyénkhez kerül

s erőtelen a toll Tompa László egyéniségének, magyarságának és költészetének méltatására. Nem is ez a cél. Ünnepeljük őt, ki egy nemzetnek adott hitet és biztatást, s ünneplő visszhangként szeretettel oda kiáltjuk neki: Tompa László, »ne félj«!

Dr. vitéz **JODÁL GÁBOR.**

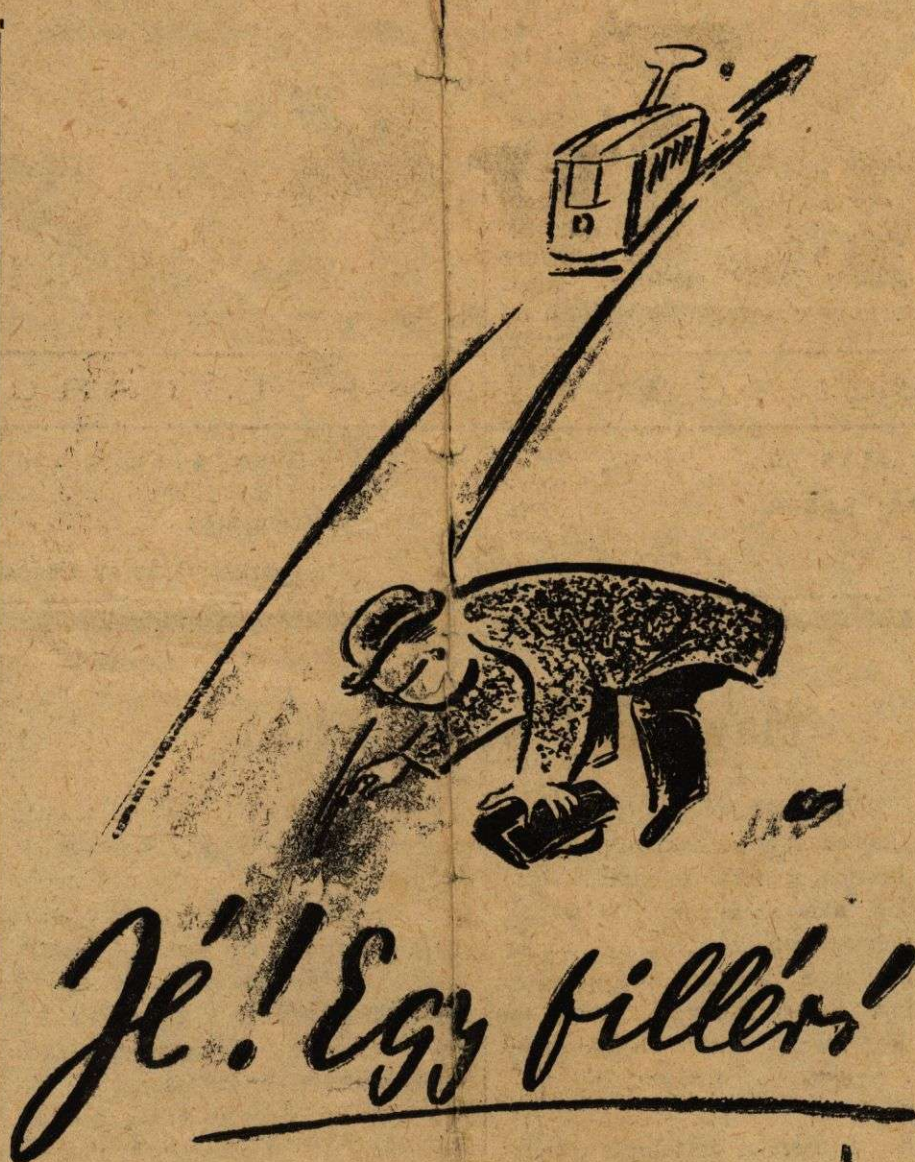
Felnőtteknek, gyermekeknek legszebb és legjobb ajándék egy szép könyv. Kaphatók nyomdánk üzletében

közigazgatási gyakornoknak, majd házassága után (az itteni reáliskola egyik tanárának művészelektű leányát: Molnár Margitot veszi feleségül 1909-ben) szolgabírónak választják meg. 1918-ban vármegyei főlevéltáros lesz városunkban, miután azonban esküt nem tesz, 1920-tól lapszerkesztői és irodalmi munkásságot fejt ki. Tehetsége hamar kitűnően, több folyóirat és napilap hozza verseit, bírálatait, cikkeit. Városunk hetilapját, a »Székely Közélet«-et 1920-tól szerkeszti, a legnehezebb idő-kön át. Majd több városban (a trianoni Magyarországon is) irodalmi előadásokat tart, széles körökben ismertté és becsültté válna. Sorban öt verskötete jelenik meg a költőnek: 1921-ben az »Erdély hegyei közt« (54 verssel), 1923-ban az »Északi szél« (45 verssel), 1929-ben a »Ne félj!« (51 költeménnyel); 1936-ban nagyobb gyűjteménye jelenik meg verseinek ugyan-csak »Ne félj!« címmel (163 verssel), végül a »Hol vagy, ember?« című kötete lát napvilágot (51 verssel). Tagjai közé választja az Erdélyi Helikon, a Kemény Zsigmond Társaság, az Erdélyi Irodalmi Társaság, a budapesti Gyöngyösi István Társaság, stb. Irodalmi díjat kap 1929-ben: a Helikon 30.000 lejes nagydíját; 1936-ban a Baumgarten-díj 3000 Pengőjét; 1942-ben a kolozsvári Magyar Hét alkal-mával a Szent László-díjat: 2000 Pengőt, — s végül 1943-ban a Petőfi Társaság 2500 Pengős díját. — Műfordításai közül kitűnnek Gottfried Keller svájci költő verseinek fordítása és Schiller: Don Carlos-a, melyet a budapesti Nemzeti Színház adott elő. Egyes verseit német és román nyelvre is lefordították. A rádió több ízben mutatta be költészetét. — Előadó végül részletesebben méltatta a »Székely Közélet«-en keresztül kifejtett munkáját Tompa Lászlónak, s bátor helytállását a nehéz időkben. Sok-sok nap-sugaras napot kívánt végül a költőnek boldog családi körében.

Ezután Weress Margit tanárnő szavalta el mély átérzéssel Tompa két Erdély-szeretetről beszélő nemes versét, majd a Székely Dalegylet énekelte el a Weress Gábor által megzenésített »Uj Déva vára épül« c. verset, amely — a szép teljesítmény dacára — nem adta olyan híven vissza a vers minden szépségét, — nem az éneklők, hanem a megzenésítő hibájából. Megállapíthatuk, hogy Tompa verseinek igazi megzenésítője még nem adatott meg nekünk.

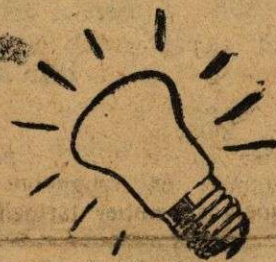
Szünet után a karzatról csendült fel megkapó erővel és szépséggel a Tanítónőképző énekkarának tiszta csengésű, biztos éneke: »Isten nagyságát...« Majd egyszerű székely ruhában állt ki a dobogóra Izsák Domokos, és igen közvetlen, meleg átérzéssel szavalta el a költő két versét, az »Anyám kinéz az ablakon« és az »Erdélyi aratás«-t. A szívhezszóló, kedves és közvetlen szavalást a közönség igen lelkesen megtapsolta.

Ezután Tóth Béla dr. tanár előadása ismertette Tompa László helyét az egyetemes magyar irodalomban. Az előadás ismertetését — egyes részeit kiemelésével — lapunk más helyén közöljük. A hatalmas felkészültségről tanuskodó, világos, a költő lelke mélyébe világitó előadást nagy tetszéssel és osztatlan érdeklődéssel hallgatta a közönség.

Jé! Egy pillér!

Nosza, gyorsan kapjuk fel... Még ennél gyorsabban is pénzhez juthat! Vigye vissza a kereskedőhöz elhasznált TUNGSRAM KRYPTON lámpáit!

Ezután Lázár Jenő szavalta a »Téren« című apokaliptikus Tompa-verset, — nem egészen birva hanganyaggal a vers mélységeit és magasságait. Majd Szánthó Sándor adta elő a híres Tompa-verset, a »Lófűrösztés«-t, — ezt a hitvallást a minden vihart álló székelységről. Az előadás méltó volt a vershez.

Végül az üdvözlések következtek. Szent-Királyi Kálmán alispán a vármegye és a Gyöngyösi István társaság nevében, Farczady Sándor író a Marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság nevében, — Dobos Ferenc dr. igazgató vármegyénk és az egész magyar társadalom nevében, valamint városunk nevében köszöntötte a költőt, — utóbbi egyuttal a város ajándékát: egy szép aragonit-írókészletet is átnyújtva az ünnepeltnek. — Miután a Hivatás-szervezet jól fegyelmezett, egységes és megragadó szavalókórusa elszavalta a »Magányos fenyő«-t, — Tompa László

emelkedett szólásra. — Ő, aki mindig is idegenkedett a külső ünnepléstől, mégis hálás e napért — mondotta. A betöltött 60 év nem öröm: a keveset végzés sulyos gondolatát hordozza. Ez a kedves melléállás és szeretet azonban meggyőzte őt arról, hogy a székelység mellette áll s további munkára biztatja, megbocsátva eddigi munkája kevésségét. Nem ünneplésként fogja tehát ő fel mindezt, hanem székely népének barátságát, biztatását látja benne. Ugyanezt tapasztalta más oldalról is úgy, hogy ez a szeretet további munkára kötelezi. Köszöni a támogatást és biztatást, amelyben részesült.

Az egyszerűségükben megható, és nagy költőnk további munkásságára nézve reménykeltő szavak után a Református Dalkör komoly, szép »Szózat« éneklése fejezte be a kitűnően sikerült, mély és maradandó hatásokat adó ünnepélyt.

Tompa László helye az egyetemes magyar irodalomban

A Vármegyei ház nagytermében rendezett Tompa-ünnepélyen fenti címmel tartott előadást dr. Tóth Béla kollégiumi tanár. Az előadást vázlatosan közöljük, annak egyik részét azonban, amely a költő jelentőségének székelyföldi vonatkozásait tárgyalja, a maga egészében hozzuk.

Félre kell tennünk a háború minden gondját, amikor költőt ünnepelünk. A költő az, akl ihletének emelkedett perceit át tudja adni olvasóinak, fel-emelve azokat szelleme magaslatára.

Költőnek lenni, igazi költőnek,

mindig nehéz volt. S kétszeresen nehéz volt mindig a sorsa az erdélyi költőnek. Az erdélyi költők közül is kétszeresen nehéznek érzi nyomasztó környezetét Tompa László. Azt is írja egyik versében, hogy lelkének mese-

beli kincseit állandóan őrzi egy nagy fekete kutya, s ő nem tudja soha felhozni e kincseket.

És a költőt senki nem segíti. Meghatóan panaszkodik ezt az érzést »Kutba estem, ki huz ki« című versében. Legtöbb verse ezért borongós hangulatu, s ritka pillanataiban érzi csak magát »Zenith«-en.

Am a benne forrongó erők állandóan feszítik, és sokszor ki-ki törnek belőle. Ilyenkor tele van tetterővel, a felfelétörés vágyával, és komoly, sőt komor daccal: »Ne félj!« Néha egészen felszabadul, és már-már játszian csapong, ám ilyenkor is tréfás keserű öngunnyal végződnek versei. A felszabadulás érzését különösen tavaszverseinél látjuk. Amugy is legtöbb verse téli vagy tavaszi hangulatu. Minden új tavasz újra lángalobbantja és magával sodorja; a tavasszal való találkozásában mindig új vonásokat találunk.

Máskor a zene végtelensége sodorja Tompa Lászlót. Magáról megfeledkező, elragadtatott versek a »zeneversei«.

Nem is vívódik mindig csak önmagával. Látja és átfogja sokszor az egész világot, amelynek zürzavara mélységesen fáj szívének.

(Az alábbi sorokban most az előadó dr. Tóth Béla szavait idézzük.) »Eddig csak általánosságban beszél-tünk a költő lelkét nyugtató akadályokról. Nézzük meg közelebbről, mik ezek?

Egy versében, melyben a tenger felé küldi vágyait, zárkózott hegyekről beszél, »melyek közt rabba rögződik a lélek«. (Tenger, te nagy...)

A kisvárosi sáros utcákon járva pedig ezt érzi:

»Itt úgy lefog és fojt ma minden.«

Végre a nevét is megtalálja bénító-jának:

Mert ne feledjük: Erdély földje ez!

Zord, vihardulta táj!

Itt vágyainkra nem hipp hoppbatár,—

De vár száz akadály!

(Halálbamenők üdvözlése.)

— Igen, a nehéz erdélyi sors súlyosodik rá, s zárja be végtelenbe törő szárnyait szűk kalitjába. Sok-sok versében mond erről keserű vallomást, de panasza — nem lázadás. Akár az életet, konok daccal vállalja sorsát is: igazi férfipróbának érzi: a nagy lélek méltó ellenfelének. Ilyen nyomás alatt fölfelé törni — ez igen, ez férfúnak s székelynek való: Csak azértis!

A nehéz sors csak nagyobb erőfeszítésre, kitarásra ösztönzi. A Havasi tájékon c. versében mondja:

De csak tovább, föl, ösztökél a próba!

Magam magamért, hadd lám meddig ér el,

Ha nekivág egy konok ősi székely?

Ez a sors és ez a magatartás kapcsolja össze népével. A kemény erdélyi tél egyformán nehezedik mindnyájunkra, de össze is fogja őket, s együtt várják a nagy erdélyi tavaszt:

Mig havat pallva a Budvár körül

Sors szele sir... kiugró bérceken

Toportyán dudál — s véreimmel a tél

Felbonthatatlanul egybeölel...

S ahogy költője, népe is a meg-megújuló kitarás, az olthatatlan dac erejével felel végzetére. Ennek állít (Folytatása a 4 ik oldalon).